MTIHANI WA PAMOJA – KASSU - 2018

MWONGOZO WA KARATASI YA PILI **102/2**

1. UFAHAMU

(a) i) athari za pombe.
ii) madhara ya unywaji pombe
ii) matumizi ya pombe na athari zake. **1 x 1 = 1**

(b) i) Husababisha matumizi ya kila mara ya pombe.
ii) Huathiri ubongo wa vijana waliobaleghe. **2 x 1 = 2**

(c) i) Hakuna faida, badala yake pombe husababisha ugonjwa wa moyo.
ii) Pombe inaaminika kulinda mishipa
ii) Ni dawa ya burudani inayosababisha athari mbaya ya afya. **3 x1 = 3**

(d) i) Huongeza athari ya kupatwa na majeraha, vurugu, uharibifu wa mimba, saratani, ugonjwa wa kongosho, na presha.
ii) Huchochea matumizi ya kiwango kikubwa haswa kwa vijana.
iii) Pombe ni sumu katika viungo vya mwili. **3 x 1 = 3**

(e) i) Matumizi sugu huathiri afya ya akili
ii) Husababisha uharibifu wa neva za ubongo.
iii) Huzua ugonjwa wa moyo
iv) maradhi ya ini
v) Huzua ugonjwa wa akili unaozua mahangaiko makubwa
vi) kansa ya upumuaji. **3 x 1 = 3**

(f) Tafiti zilionyesha jinsia zote na umri huathirika na ugonjwa wa pombe. **Alama 1**

(g) i) wadau- waraibu/watumizi/wanyuaji pombe. **Alama 1**
ii) aliyebaleghe- mkubwa wa kimo/ mzima. **Alama 1**

adhabu

s- makosa $6 \times \frac{1}{2}$ =

h- makosa $6 \times \frac{1}{2}$ =

2. UFUPISHO

(a) Fupisha aya mbili za kwanza kwa maneno 70 (alama 8, 1 ya mtiririko) .

- Uharamia umechipuka kama desturi na mfumo wa maisha
- Janga hili limeshamiri husuan pembeni mwa bara la Afrika na kanda ya Afrik mashariki

- Taarifa za uharamia zimetawala vyombo vya habari
- Matukio haya yamewalimbikizia mabaharia wan chi husika ,simanzi na masaibu
- Tatizo hili linamotishwa na kitita cha fidia kinachodaiwa na maharamia
- Suala hili linahusishwa pakubwa na azma na ari ya kuendeleza ujambazi wa kimataifa
- Maafa na uharibifu wa mali si hoja ila kutosheleza matakwa yao.
- Ukosefu wa tawala-wajibika ni thibitisho tosha la mazingira wezeshi kwa janga hili.

(b) Onyesha jinsi ambavyo Kenya imeathiriwa na uharamia na namna hali hii inatia hofu. Maneno 60, (alama 7, 1 ya mtiririko 1)

- Matumizi ya kidiplomasia na mashauriano hayaelekei kuzalisha matunda
- Matumizi ya nguvu yahusishayo mashambulizi pamoja na maharamia kufunguliwa mashtaka yanaelekea kuzipiga jeki juhudi za maharamia
- Utawala wananchi kunakochipuka uharamia haujajizatiti kuharamisha doa hili
- Uharamia umedumaza biashara ya kimataifa
- Umechangia upungufu na uchelewaji wa bidhaa
- Umekwamisha mojawapo wa malengo ya milenia
- Kuhujumiwa kwa harakati za kitalii

Utuzaji

a- al.7

b- al.6

u- al.2

adhabu

s- makosa 6× ½ =3

h- makosa 6× ½ = 3

MATUMIZI YA LUGHA

(a) oa / ua / au **1 x 1 = 1**

(b) / t / kwa sababu ni ya ufizi na zingine ni za kaakaa laini

Kutaja = alama 1

Kutoa sababu alama 1

(c) Mf.

(i) Nampenda walakini ana matatizo. **1 x 1 = 1**

(ii) Gari hili lina walakini. **1 x 1 = 1**

(d) Baadhi ya wanasiasa wachache waliochochea uhasama walikataliwa katika nchi.

Wanasiasa wachache waliochochea uhasama walikataliwa katika baadhi ya nchi.

Atuzwe alama zote 2 au 0 (2/0)

(e) ha – kikanushi cha nafsi ya tatu umoja

Ku – kikanushi cha wakati uliopita

M – mtendewa

j – mzizi

i – kauli ya kutendea

a – kiishio

½ x 6 = 3

(f) leso za Kimaasai – kipozi **1 x 1 = 1**

Mtalii wa Kimarekani – kitondo **1 x 1 = 1**

(g) Kambare wanaswao demani watauzwa sokoni. **Alama 2/0**

(h) mf. Mwalimu <u>mzee</u> anaandika. **Alama 2/0**

(i)

S			Alama 3 x 1 = 3
KN	KT		
S	T	N	
Kama atasoma kwa bidii	atapita	mtihani	

(j) mf. Mnadi aliuza bidhaa zote mnadani. **1 x 1 = 1**

(k) Vijijia hivi vinafaa zaidi kuliko vile. **alama 2/0**

(l) Mwajiri wao hajaja kuwalipa mshahara. **Alama 2**

(m) mf. Bata alienda <u>jana</u>. **1 x 1 = 1**

(n) Moraa alituahidi, "Nitakutembelea mwaka ujao." **½ x 4 = 2**

(o) (i) Mgonjwa amelazishika hospitalini. **1 x 1 = 1**

(ii) Mama ameinjua chungu mekoni. **1 x 1 = 1**

(p) RN (N pekee)

N+U+N+V

N+S

N+V+E

W+V

N+V

V+N **zozote 2 x 1 = 2**

(q) (i) Ufupisho wa maneno m.f. S.L.P., Utoto

(ii) Baada ya kihisishi – Mtume! Mafuriko haya yatatumaliza.

(iii) Kutanguliza usemi halisi – Baba aliuliza, "Mtafika lini?" **zozote 2 x 1 = 2**

(r) U – Ny (uzi – nyuzi)

U – Nd (ulimi – ndimi)

U – Mb (ubao – mbao)

U – O (ukuta – kuta)

W – Ny (wenzo – nyenzo) **zozote 3 x 1 = 3**

(s) (i) Ngeli km – chai imemwagika

(ii) kiishio cha kikanushi – sisomi

(iii) Mnyambuliko – kauli ya kutendea **zozote 2 x1 = 2**

(t) Mf.

Mwanafunzi anayelala atachelewa. **1 x 2 = 2**

au

Mwanafunzi ambaye analala atachelewa.

adhabu

s- makosa 6× ½ =3

h- makosa 6× ½ = 3

ISIMU JAMII

(i) Sajili ya shule – kuna msamiati wa shuleni kama vile mwalimu na vitabu.

1. (ii) Msamiati maalum – mwalimu, vitabu na kiranja

a. Kuchanganya ndimi – Rusha hiyo ball haraka.
b. Kuuliza maswali – Je, mnakumbuka muundo wake?
c. Lugha ya heshima – asante sana mwalimu
d. Lugha sanifu huzingatiwa na wanafunzi wanapozungumza na walimu
e. Lugha ya kuamrisha – Nendeni darasani haraka.
f. Wanafunzi hutumia majina ya kimsimu – mode
g. Urudiaji kwa lengo la kusisitiza – idadi ya maneno

Zozote 8 x 1 = 8

Lazima mwanafunzi atoe mfano ili atuzwe.

adhabu

s- makosa 6× ½ =3

h- makosa 6× ½ = 3